

Szolgálat és csoportdinamika

Egy mentálhigiénés szemléletű diakóniai csoport kialakulása

1993 óta tanítok egyházi középiskolában: a Pápai Református Kollégium Gimnáziuma és Művészeti Szakközépiskolája magyar nyelv és irodalom, valamint református hit- és erkölcsstan szakos tanára vagyok. Az elmúlt húsz esztendő során sokféle munkában, projektben, közösségi szolgálatban vettem részt vezetőként vagy ötletgazdaként, így elegendő iskolai tapasztalat állt rendelkezésemre ahhoz, hogy önkéntes diakóniai csoportot indítsak el. És noha már gyermekkoromtól vannak emlékeim arról, hogy családommal és gyülekezetemmel részt vettem a szeretetszolgálatban, azt mondhatom, a Semmelweis Egyetem lelki gondozói képzése, valamint az ottani intenzív hetek spirituális tapasztalatai sok szempontból újrastrukturálták keresztyén emberi-tanári-nevelői attitűdömet, és ezt folyamatosan igyekszem érvényesíteni az életemben és napi munkámban. Amikor először vetődött fel bennem egy mentálhigiénés lelkigondozói szemléletű középiskolai csoport létrehozásának ötlete, nem gondoltam, hogy mindezen ismereteket, tapasztalatokat ennyire könnyen és eredményesen fogom tudni hasznosítani.

A záródolgozatom alapján született írásomban bemutatandó diakóniai csoport elindításában többféle cél vezérelt. Először is azt a hagyományt folytattam, amelynek a gimnáziumba kerülése, azaz 1993 óta aktív részese vagyok. Az államosítás után, 1991-ben újraindult pápai kollégium pedagógiai programja megfogalmazza az iskola feladatát, amelyet személyes küldetésnek is tartok. „Imádsággal, igényes nevelő-oktató munkával, a magyar református iskolák hagyományainak, a keresztyén közösség nevelőerejének, a legfejlettebb tudományos és technikai eredményeknek, eszközöknek, valamint a családokkal és a gyülekezetekkel kiépített gyümölcsöző kapcsolatoknak a felhasználásával

a lehető legtöbbet tegye meg azért, hogy minden növendéke fel tudja mutatni azokat a képességeit, amelyeket csak ő maga kapott a Teremtőtől.” A diakóniai szolgálat erre kiváló lehetőséget nyújt, hiszen a Krisztustól kapott szeretetből táplálkozik az ember, amikor a rászorulóknak az idejéből, erejéből, javaiból ad, amikor az elesettek szenvedésében osztozik. Ez egyúttal a segítőt is formálja, közelebb viszi a szenvedővel együtt megtett úton Istenhez, önmagához, Isten róla szóló álmának kibontásához.

Gimnáziumunkban a diakóniának sokféle módja és lehetősége van. Ilyen például a város kórházában és öregotthonaiban a betegek, öregek látogatása vagy megörvendtetésük egy-egy ünnep alkalmából irodalmi műsorral; a hajléktalanszálló, az anyaotthon lakóinak támogatása, a szociális intézmények működésének segítése kétéves munkával; felolvasás, bevásárlás a gyülekezet magányos, idős tagjainak stb. Az országos méretű projektekre – 72 óra kompromisszumok nélkül, Szeretethíd –, sőt határon túli diakóniai munkára is mindig akad jelentkező. Az elmúlt évben például erdélyi templomok felújítási munkálataiban segített egy csoportunk. Személyes érintettség miatt is meg kell említenem a református egyház fenntartásában működő dunaalmási szeretetház fogyatékosokat ápoló otthonát, ahova évente két-három alkalommal is elmegyünk egy kisebb csoporttal néhány napos önkéntes munkára. Diakóniai munkánk hatékonyságát jelzi, hogy érettségiző diákjaink közül tízen-tizenötön felsőoktatási tanulmányaik megkezdése előtt egyéves önkéntes diakóniai munkát vállaltak az Önkéntes Diakóniai Év szervezésében. Mindezekből következik, hogy számunkra nem jelentett újdonságot a nemzeti alaptanterv kiadását követően közzétett kormányrendelet a kötelező ötvenórás közösségi

szolgálatról. Sőt mivel ennyire természetesen már korábban is mindennapjaink része volt, a tanév elején az iskolavezetés nem intézkedett ennek intézményi végrehajtásáról. Az új kilencedikeseknek viszont, akik még nem ágyazódtak be a „refis” hagyományba, és akik számára már érettségi követelmény az ötven óra teljesítése, fejtörést okozott a szolgálat megvalósítása. Így azt mondhatom, hogy az önkéntes diakóniai csoport elindításában egyszerre érvényesült a diákok, az intézmény érdeke, valamint az én személyes elköteleződésem az ügy iránt.

A DIAKÓNIA

1. Eredete, fogalma

A diakónia a görög nyelvből átvett szó: segítő szolgálatot, a rászorulókat támogatását jelenti.¹ A mindennapi szóhasználatban a krisztusi szeretetből táplálkozó, önzetlenségből, emberbaráti szeretetből végzett segítő munkát szokás diakóniának nevezni. Olyan tevékenységet értünk rajta, melyben Isten szeretete tükröződik. Gyökere maga az Isten,² aki Jézus Krisztusban emberré lett, hogy megszólítsa a bajban lévő embert, hogy mellé álljon nehézségei közepette, meghallgassa panaszát, segítségére legyen életterheinek hordozásában. Az egyszerűlt Fiú Isten „lényének képmása” (Zsid 1,3), akinek szeretetében, földi működésében, áldozatos kínszenvedésében és feltámadásában a legtökéletesebben mutatkozik meg, hogy Isten mit tanít a diakóniáról. Nagy Istvánt idézve: a diakónia szeretetszolgálat, melyet a keresztyén ember hitből, a jézusi megváltás iránti hálából végez, illetve, mint J. Collins írja: a szolgálatot végző Isten üzenetét közvetíti.³

2. A diakónia mint a Szentháromság titka

A diakóniában a Szentháromság titka tárul föl előttünk. Az Ószövetségben nem fordul elő a szó; tartalma Istenre vonatkozik, aki a teremtésben nyilvánvalóvá tette szeretetét, megmutatta,

hogyan a mindenséget rendezettségre, békességre rendelte. Szövetséget kötött az emberrel, melynek következménye az egyiptomi szolgaságból való szabadítás. Isten ígérete szerint gondoskodott a társadalom legalsó szintjén élő népéről, így válhatott Izrael népe Isten diakóniájának eszközévé. „Isten a szabadításra, a szabadságra építi fel szövetségét, és megköveteli, hogy népe is hasonló módon legyen szabadítója, megváltója a másik embernek, különösen a jövőbeniek, idegenek, az eladósodott vagy lelkiileg megkötözött, megalázott vagy az élet bármilyen vonatkozásában megrövidült, korlátok közé szorult embernek.”⁴

Jézus Krisztusban öltött testet az Isten szeretete; benne láthatóvá vált, hogy a láthatatlan Isten milyen közel és milyen mélyre hajol az emberhez. Egész messiási küldetése az Atya akaratának kinyilvánítása. „Az Úrnak Lelke van rajtam, mivel felkent engem, hogy a szegényeknek az evangéliumot hirdessem: elküldött engem, hogy a töredelmes szívűeket meggyógyítsam, hogy a foglyoknak szabadulást hirdessek, és a vakoknak szemük megnyílását, hogy szabadon bocsássam a lesújtottakat, hogy hirdessem az Úr kedves esztendejét” (Lk 4,18–19). Diakóniáját az ember testi és lelki egységének szemlélete, gyógyítása jellemzi. Ha betegséget gyógyít, a lelket is rehabilitálja, lehetőséget teremtve az elesetteknek arra, hogy visszataláljon a közösségbe is.

Krisztus mennybemenetele nem eltávolodás a szenvedőktől, hanem a mindenség betöltése, még közelebbi, állandó jelenlét a Szentlélek által. A Szentháromság Isten diakóniájában a szolgálatnak és a szeretetnek nincs határa.

3. A diakónia mint istenértelmezés Jézus Krisztusban

Isten nem nézi tétlenül, hogy az emberek szenvednek, hanem ki akarja vonni az elesetteket a nehézségekből, mélységeikből, betegségeikből. „Micsoda az ember, hogy gondolsz rá, vagy az embernek fia, hogy gondod van rá?” – hangzik a

1 Fruttus I. L. (szerk.): *Napjaink diakóniája*, KRE-TFK, Nagykőrös, 2004, 9. ■ 2 I. Baumgartner: *Diakónia. Embertárs*, 2006/1., 4–10. ■ 3 Fruttus I. L.: *A diakóniai menedzsmet aktuális problémái szociális és diakóniai szervezetekben*. Doktori értekezés, kézirat, 2010, 6. ■ 4 Uo. 24.

kérdés a Zsidókhoz írt levélben (2,6). A válasz pedig Jézus Krisztusban van elrejtve, akinek cselekedeteiben az ember ismét szentté és elfogadottá lehet válságaival, betegségeivel, halálával együtt. A Megváltó emberré válása lehetőséget ad arra is, hogy a diakóniát istenértelmezésként tanulmányozzuk. Jellegzetes vonásai tetten érhetők az emmauszi tanítványokkal együtt megtett útján, gyógyításaiban és tanításaiban.

A diakónia mindig észleléssel kezdődik, azaz Jézus meglátja, észreveszi a bajban lévő embert, akinek egészen a közelébe megy. Kapcsolatba lép vele, megérinti, nem marad tőle távol, hanem egészen azonosul vele. „Cselekedete világossá teszi: ha valakire szerető szemekkel, Isten szemével néznek, szerető kézzel érintik, és szerető hangon szólítják meg őt, akkor újra emberre válhat, önmagának és másoknak is visszaadva a szeretetet.”⁵

Isidor Baumgartner úgy fogalmaz, hogy „lefelé irányuló” karrier a Jézus által felmutatott diakónia. A leprásokat, a tisztátalanokat, az éhezőket csak a legalsó szinten lehet elérni, de Jézus ezt a kockázatot is vállalta. Megfosztotta magát a dicsőségtől, amikor veszélyesen közeli kapcsolatba került a szenvedőkkel. Csodái, gyógyításai szembeállították az istenellenes erőkkel, a gonosszal, a halállal.

„Jézus diakóniája hátsó gondolatok nélkül valószínűleg meg.”⁶ Nem erőszakos, nem bizonyítási kényszer vezérli, csakis Isten szeretete, melynek tetőpontján, halálával és feltámadásával válik leginkább érthetővé Isten diakóniai együttérzése a szenvedő emberrel.

4. Egyház és diakónia

Az ősegyházban a diakóniai szolgálatot a Jézus iránti hűséges szeretetből először az apostolok, majd az asztal körüli szolgálatra választott hét diakónus végezte. Ekkor még az istentisztelet része volt a bensőséges közösségben, példamutatásként, bizonyágtételként végzett szolgálat. Az ókori gyülekezetekben ez a tevékenység némiképpen torzult azzal, hogy érdemszerző jó

cselekedetként kezdték számon tartani. A kereszténység államvallássá tételével, a hatalom és a hierarchia fejlődésével, majd a szerzetesrendek kialakulásával háttérbe szorult a diakonátus eredeti rendeltetése. A reformáció kezdeti szakaszában Luther állami feladatként értelmezte, Kálvin azonban a bibliai gyökerekre visszavezetve a négy egyenértékű gyülekezeti tiszt egyikeként visszaemelte eredeti rangjára. A dornreichti és a westminsteri zsinat pedig már kimondta, hogy a diakónusok is rendes egyházi tisztviselőknek tekinthetők a lelképásztorok, a tanítók és a presbiterek mellett. A következő időszakot a pietizmus hatására jórészt egyesületi szinten működő intézményrendszer jellemezte, majd az ipari forradalom nyomán átrendeződött társadalmak hirtelen növekvő szükségletei nyomán kialakult az úgynevezett betheli diakóniai koncepció, amely Magyarországon is mintaként szolgált.

5. A diakónia története és mai szerepe a Magyarországi Református Egyházban

Magyarországon a reformációt követően először az 1562–63-as tarcali zsinat 19. fejezetében rendelkeztek a diakonátus létrehozásáról, de szervezett formája hosszú ideig nem volt ismert. 1881-ben a debrecen–budapesti zsinat viszont már konkrétan szól a szegények és árvák segélyezéséről és gondozásáról. Jelentős mérföldkőnek számított a Lorántffy Zsuzsanna Egyesület diakonisszaotthonának megalapítása 1905-ben, majd a Bethesda kórház és árvaház megvásárlása, melynek kezdeményezője a Filadelfia Diakonissza Egyesület volt.

Lassan szaporodtak a református egyház fenntartásában működő szeretetintézmények, amelyek szakemberei a debreceni diakonisszaképző intézetből kerültek ki. A II. világháborút követően azonban ezeknek az intézményeknek a nagy részét az állam ellehetetlenítette, a gyülekezeti diakóniát pedig tönkretette azzal, hogy bezárta a templom falai közé. Azáltal, hogy a gyülekezet ebben a kiszolgáltatott helyzetben törvényszerű-

5 I. Baumgartner: *Pasztorálpszichológia, Párbeszéd (Dialógus) Alapítvány – Semmelweis Egyetem TF, Budapest, 2006, 334.*

■ 6 I. Baumgartner: *Diakónia, i. m. 6.*

en lelkészközpontúvá és a múltbeliekhez hasonlóan tekintélyelvűvé vált, jelentős értelmiségi és szolgálni kész bázisát veszítette el.

A rendszerváltozás után újra kellett gondolni egyházunk küldetésében a diakónia szerepét, a gyülekezeti és közegyházi, valamint professzionális és komplex folyamatokat egyaránt értve ezen. Az tisztán látszott, hogy a fordulat hozta változásokhoz a társadalom jelentős része nem tudott alkalmazkodni, és egyre többen szorulnak segítségre. Az utóbbi néhány év történései, főként a gazdasági válság következményeként a diakónia terén is újabb kihívásokhoz vezettek.

A magyar református egyház szeretetszolgálatáról szóló törvénye (MRE 2000. évi II. törvény) fölött is eljárt az idő. 2003-ban *Fruktus István Levente*, a Károli Gáspár Református Egyetem TFK diakóniai Intézetének igazgatója a diakóniai bizottság elé terjesztette a diakónia helyzetéről készült elemzését és fejlesztési javaslatait. „A rendszerváltozást követően – a diakóniát illetően is – új helyzet tanúi lehetünk: új, soha nem látott kihívások és lehetőségek, elkészerítő ellentmondások, tétovázás jellemzi diakóniánkat”⁷ – írta.

Mára elkerülhetlenné vált a bibliai alapokon nyugvó diakónia új szemléletű megközelítése. Ennek következménye, hogy a törvény újrafogalmazása éppen napjainkban van folyamatban. „Naponta szembesülünk azzal, hogy vannak olyan tevékenységek a diakónia területén, amelyek szabályozása ingatag lábakon áll, olykor hiányos. Ebből jött a gondolat, hogy létre kell hoznunk egy új törvényt”⁸ – nyilatkozta nemrégiben *Rozsnyai István*, a Magyarországi Református Egyház zsinata diakóniai és egészségügyi bizottságának elnöke.

A BEMUTATOTT CSOPORT DIAKÓNIAÉRTELMEZÉSÉRŐL

Az általam bemutatott csoport tagjai kezdetben nem értették pontosan a diakónia szó jelentését. Keveredett a kifejezés jelentésköre az önkéntes,

karitatív-jótékonyági, emberbaráti munkáival, a közösségi szolgálatával, sőt a társadalmi felelősségvállalásával is. A bizonytalanság nem meglepő. *Fruktus István Levente A diakóniai menedzsment aktuális problémái szociális és diakóniai szervezetekben* című doktori értekezésében rámutatott a diakóniaértelmezések sajátosságaira. Az általa megkérdezettek egyetértettek abban, hogy lényege: „Tettekben/cselekvésben megnyilvánuló, hitbéli, szakmai és egyházi tevékenység. (...) A jézusi megváltás iránti hálából önzetlenül végzik az erre elhivatott személyek.”⁹ Az idézett munkában az is kérdésként vetődött fel, hogy a diakónia maradjon-e meg a gyülekezeti keretek között, vagy terjedjen ki a teljes társadalomra. E kérdés a szóban forgó csoport tagjaiban is felmerült.

A középiskolások társadalomismeretből, gazdasági földrajzból szereznek ismereteket az úgynevezett társadalmi vagy gazdasági felelősségvállalásról. Ez „(angolul corporate social responsibility, röviden CSR) egy üzleti fogalom, amely szerint a vállalatok figyelembe veszik a társadalom érdekeit, mégpedig azáltal, hogy tekintettel vannak tevékenységük üzletfeleikre, beszállítóikra, alkalmazottaikra, részvényeseikre, de ugyanígy a környezetre is kifejtett hatására. Ez a cselekvés a törvényes kötelezettségen túl is terjedni látszik, nevezetesen úgy, hogy az üzleti szereplők önkéntesen tesznek lépéseket az őket körülvevő társadalom életszínvonalának javítása céljából.”¹⁰ Egyházi iskolában előszeretettel használják e kifejezést az önkéntesség jelentés-tartamával együtt.

2011 az önkéntesség éve volt, ezért többen figyeltek oda erre a tevékenységre, megértve, hogy az emberiséggel egyidős, vagyis a társadalmi együttélés természetes és szükségszerű velejárója, háttérben pedig a szolidaritás áll. Kritériumai: nem jár érte anyagi ellenszolgáltatás, az egyén önként, szabad elhatározásából végzi, és önzetlenül végzett munkája mások javát szolgálja.

Az utóbbi időben a modern társadalmakban megnőtt az érdeklődés az alkalmazott társada-

7 Fruktus I. L. (szerk.): *Diakóniai tanulmányok*, i. m. 205. ■ 8 Kovács A.: Szabályozás alatt. *Reformátusok Lapja*, 2013, LVII./14., 1. ■ 9 Fruktus I. L.: *A diakóniai menedzsment aktuális problémái...*, i. m. 29. ■ 10 hu.wikipedia.org/wiki/Társadalmi_felelősségvállalás

lomtudomány körébe sorolható szociális munka iránt. Ezen olyan professzionális segítőtvekenységet értünk, amely elősegíti a társadalmi fejlődést, „az egyének, csoportok, közösségek működésének javítását, helyreállítását, problémáinak megoldását. Segíti a hatalomtól megfosztottak hatalomban való részesedését, a nagyobb társadalmi jólét és jóllét elérését, melyhez igyekszik kedvezőbb társadalmi feltételeket teremteni.”¹¹

Makkai Sándor mondja, hogy a szociális munka szükséges és értékes, de „nem diakónia, nem azért van, hogy Krisztusról tegyen bizonyosságot”.¹²

Az imént számba vett fogalmak és tevékenységi körök egyike sem azonosítható a diakóniával, és éppígy a közösségi szolgálattal is csak érintkezési pontjai vannak. Ezt az összefüggést ábrázolja az általam készített fenti ábra. A szóhasználatot a nemzeti köznevelésről szóló törvény honosította meg. Eszerint az érettségi vizsga megkezdésének feltétele 2016. január 1. után ötven óra közösségi szolgálat teljesítése. A 2011. évi CXc. törvényben, a nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2011. (VI. 04.) kormányrendeletben, valamint a nevelési-oktatási intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI-rendeletben egyaránt olvashatunk róla. A kötelezettség teljesítését az érettségi vizsgára jelentkező tanulók-

nak igazolniuk kell. Ez a 2012/2013-as tanévben a kilencedik évfolyamot kezdő középiskolai tanulókat már érintette.

A csoporttalálkozó bemutatásakor majd kitérek arra, hogyan tisztázódott a tagokban a diakónia fogalma, önként vállalt szolgálatuk keretei, küldetésük és ezáltal a felelősségük.

A SEGÍTŐ SPIRITUALITÁSA

Bármiféle diakóniai, karitatív munkához csak komoly spirituális önismerettel volna szabad hozzáférni. A helyes spirituális önismeret csak az istenkapcsolatban születhet meg (elismerjük teremtettségünket, függésünket és egyúttal szabadságunkat, közösen kibontakoztatható képességeinket: Isten erejével nézünk szembe a szenvedés misztériumával, és az imádságon keresztül haladunk a helyes önismert felé.¹³

A segítőfoglalkozású ember – illetve a vizsgált csoport esetében a középiskolás önkéntes diakónus – teljes személyiségével vesz részt a szolgálatban; nem teheti meg, hogy kívül marad a segítségre szoruló problémáján, bizonyos mértékig osztoznia kell sorsában.¹⁴ Ennek terhé professzionálisan képzett felnőtteknek is nehéz viselniük, nemhogy egy személyiségfejlődésének legkritikusabb időszakát megélt kamasznak. Ezért a spirituális önismeret fejlesztése elengedhetetlenül fontos feladata a csoportmunkának.

A fiatalok a pszichoszociális, morális, vallási és kognitív fejlődésnek ezen a szintjén a legkritikusabbak, ugyanakkor a legfogékonyabbak is. Hézszer Gábor és Fruttus István Levente például arról ír, hogy a spiritualitás erőteljesen hat az intelligenciára, valamint a tanulási folyamatokra. Richard Osmer és James W. Fowler,¹⁵ valamint Fritz Oser¹⁶ a hitfejlődésre gyakorolt spirituális hatásokat elemezve jut ugyanerre a megállapításra.

Zsóri-Ments Orsolya¹⁷ a serdülők istentiszteletéről írva számba vette azokat a tényezőket,

11 hu/wikipedia.org/wiki/Szocialis_munka ■ 12 Makkai S.: Élő gyülekezet, Református Egyetemes Konvent, Budapest, 1949, 91. ■ 13 Hézszer G. – Fruttus I. L.: Spiritualitás a segítőkapcsolatokban. *Embertárs*, 2008/4., 368. ■ 14 Németh D.: Egyházi segítőfoglalkozásúak kiégése. *Embertárs*, 2011/4., 319. ■ 15 R. Osmer – J. W. Fowler: A gyermek- és serdülőkora a hitfejlődés szemszögéből, 2. *Embertárs*, 2007/3., 196. kk. ■ 16 F. Oser: A vallásosan értelmezett megtapasztaláson alapuló istenkapcsolat. *Embertárs*, 2005/1., 42. kk. ■ 17 Zsóri-Ments O.: Serdülők istentisztelete. *Embertárs*, 2011/4., 347. kk.

amelyek a leghatékonyabbak a kamaszok istentiszteleti lelkigondozásában. Úgy vélem, hogy ugyanezen tényezők a spirituális önismeret fejlesztésében is fontosak. Például a szakrális tér, a liturgia, az imádság, a zene, a közösség, a szimbólumok.

Kiegészíteném ezt a felsorolást egy általam nagyon fontosnak vélt tézissel. Az ember spiritualitásának formálódásában az észlelés központi szerepet játszik. Érzékszerveinkkel ismerjük, tapasztaljuk meg a világot és a valóság felettit, és minden ember érzékelése egyedi, személyes, másokétól különböző. A csoportépítés folyamatában az észleléssel kapcsolatos önismereti és csoportépítő játékok révén kísérletet tettem a tagokkal tapasztalatokat szerezni, szeretetni.¹⁸ Fontosnak tartom e ponton Hézszer és Fruttus észrevételét: „A spiritualitásra való fogékonyság még nem garancia arra, hogy az életünkben kreatívan alkalmazni tudjuk. A spiritualitás átélése önmagában vezethet zavarodottsághoz, dezorientáltsághoz vagy kielégülésre képtelen vágyakozáshoz. A spiritualitás kreatív alkalmazásának eléréséhez az egész agynak, az egész énnel, az egész életnek kell egységgé kovácsolódnia.”¹⁹

Arra, hogy a csoport diakóniai szolgálatában hogyan lehet, legyen jelen a spiritualitás, öszszegzésként Nemes Ödön gondolatait idézem: „A keresztyén spiritualitás arra irányul, hogy komolyan vegyük Jézus követésére szóló meghívásunkat, törekvés arra, hogy Krisztust láthatóvá tegyük életünkben, az a különleges erő, amely képessé tesz bennünket Isten és a közösség iránti szeretetre.”²⁰

Fontosnak tartom Teihard de Chardin meglátását is: „Ha támaszkodni akarunk természetes spirituális vágyainkra, és táplálni akarjuk a hit, a remény és a szeretet kegyelmi erőit, úgy kell szerveznünk és beosztanunk a munkát, hogy Isten jelenlétében élhessünk. Először is meg kell tanulunk: Ezen a világon semmi sem profán. Minden napunk újabb alkalom, hogy Isten jelenlétében élhessünk. Megélt lelkiségünk kulcsa

az, ahogyan a napunkat beosztjuk: azt szeretnénk, ha mindennapi teendőink elősegítenék részvételünket és kibontakozásunkat Isten Lelkében.”²¹

AZ ÖNKÉNTES DIAKÓNIAI CSOPORT

1. A csoport létrehozásának terve

Már a tanév elején, az első hittanórákon felmerült az a kérdés, hogy a kilencedik évfolyamot kezdő új diákok milyen keresztyén közösségekbe tudnak bekapcsolódni új iskolájukban, a kollégiumban és a város gyülekezetében. Másrészt komoly kihívást jelentett számukra a miniszteri rendelet, hogy kötelező lesz ötvenórás közösségi szolgálatot végezniük az érettségi bizonyítvány megszerzéséhez. Kíváncsiak voltak arra, hogy ezt mikor, hol, kinek a szervezésében tudják teljesíteni. Az osztályfőnökök ezekkel a kérdésekkel hozzám küldték a gyerekeket. Az ismerkedő órákon az iskola vallási alkalmairól, az áhítatok, kollégiumi vasárnapok, adventi esték, gyülekezetlátogatások rendjéről, a Soli Deo Gloria iskolai szervezetéről, az osztályteológusi rendszerről, a városi gyülekezet ifis csoportjairól beszéltem nekik. Ismertettem az iskola történetét, és ezáltal felekezettörténeti, gyülekezettörténeti összefoglalót is adtam, felidéztem az 1993-as újraindulás heroikus küzdelmeit, az iskola hőskorszakának kiemelkedő vallási eseményeit, amelyeknek már én is részese voltam, és beszéltem arról is, hogy diákjainkkal milyen sokféle diakóniai munkát végeztünk az elmúlt két évtizedben. Megemlítettem azt is, mit jelentett az osztályom és az én számomra, hogy a dunaalmási református szeretetotthonban többször is végeztünk önkéntes munkát. Az Önkéntes Diakóniai Év Programiroda segítségével külföldi szolgálatot vállaló tanítványaink élménybeszámolóiról is szót ejtettem. Az osztályra nagy hatással voltak ezek a történetek, és többen rákérdeztek, hogy mikor, miként tudnának ők is bekapcsolódni az iskolai hagyományba, továbbá miként kezdhették meg

18 R. Sekuler – R. Blake: *Észlelés*, Osiris Kiadó, Budapest, 2000. ■ 19 H. J. Alford OP – M. J. Naughton: *Menedzsment, ha számít a hit. Keresztyén társadalmi elvek a modern korban*, Kairosz Kiadó, Pécs, 2001, 207. ■ 20 Nemes Ö. SJ: A lelkigondozás spiritualitása. *Embortárs*, 2004/4., 320. ■ 21 H. J. Alford OP – M. J. Naughton: i. m. 207.

mielőbb a kötelező közösségi szolgáltatukat. Ígéretet tettem, hogy amint tudok konkrétumot ez utóbbiról, azonnal szólok.

November elején került újra napirendre a téma, amelynek ekkor már újabb aktualitása is volt. Ezt én „refis depinek” szoktam nevezni. Elmúlt az évkezdés varázsa; az új iskola, a kollégium, a város már nem jelentett akkora örömet és izgalmat a gyerekek számára, mint szeptemberben. A hideg, borús őszi idő beköszöntével egyre erősödött a honvágyuk. Sokéves tapasztalatom szerint a lehangoltság szinte törvényszerűen következik be az őszi időszakban. Ilyenkor megnő az igény a közösségi életre, akinek pedig beilleszkedési gondjai vannak, segítséget vár a tanároktól, az iskolatársaktól vagy a lelkésztől. Ekkor még az iskolavezetésnek nem volt koncepciója és megbízottja a közösségi szolgálat megszervezésére. Azt javasoltam a diákoknak, hogy január elején indítsunk önkéntes csoportot, amely független mindenféle törvényi kötelezettségtől. Próbáljuk ki magunkat, a többit pedig majd közben kigondoljuk. Elmondtam nekik, hogy advent időszaka nagyon sűrű programokban, bőven lesz módjuk válogatni a bensőséges közösségi együttlétek, adventi esti éneklések közül, és a rászorulók segítségének is számtalan módja kínálkozik, például a „Nyilas Misi cipősdoboz-akció”, a játék- és ruhagyűjtés az anyaotthonban lakó gyerekeknek, az adománygyűjtés a hipermarketek bejáratánál a Vöröskereszt iskolai alapszervezetével. Adventi műsorokkal lehet megörvendeztetni a szociális otthon lakóit, a kórház gyerekosztályának betegeit, és természetesen a gyülekezetlátogatás is egyfajta diakónia. A hittanoscsoportból többen be is kapcsolódtak ezekbe a programokba, amelyeket három-négy kollégával együtt szerveztünk.

A téli szünet előtt pedig hozzáláttunk az önkéntes diakóniai csoport megszervezéséhez. Az intézmény vezetőjének engedélyét, majd a kilencedikes osztályfőnökök és a vallásstanári munkaközösség támogatását kértem. Mindenki örömmel fogadta a kezdeményezést. Ezután a hittanórán minden kilencedikes tanítványomnak kérdőívet adtam, amelyet a névtelenség megőrzésével, önkéntes alapon lehetett kitölte-

ni. A januári első órára összesítettem a válaszokat, és az eredmény alapján meghirdettem az első találkozót.

2. Hipotézisek a tervezett csoportról

Bár a tesztlapok összesítése némi iránymutatást adott a csoport célját illetően, akadtak előfeltevéseim is:

- Néhányan nem tudják pontosan, mit jelent a diakónia, az önkéntesség, és még körülbelül sem képesek fölmérni, mire vállalkoztak. *Előszörban arra gondolok, hogy nem mindenki bírja majd idővel, erővel, kitartással a terepmunkát.* A művészetisek egyébként is túlterheltek, csak szerda esténként adódik lehetőségük némi lazításra. Úgy sejtettem, hogy a tantermi találkozókra többen fognak eljönni, mint a terepmunkára. Egyrészt azért, mert a szilenciumot is érinti (18.45-kor kollégiumi kapuzárás, 19-kor kezdődik a harmadik szilencium), és a kollégisták számára nagy vonzerő, ha nem kell tanári felügyelet alatt, kötelező tanulással tölteni az időt.
- Úgy véltem továbbá, hogy a terepmunka ideje, helyszíne, a várható szolgálat testi vagy lelki terhe sem lesz minden jelentkező számára vonzó vagy elhordozható.
- Azzal is számolnom kellett, hogy az iskolai rendezvények miatt nem lehetséges minden alkalommal találkozunk.
- A tavaszi jó idő újabb lehetőségeket nyit a gyerekek számára (kirándulás, délutáni séta, randevú), emiatt elképzelhető, hogy tavasz végére csökken a csoportlétszám.
- A csoportdinamika következtében a konfliktusok száma vagy ereje esetleg úgy bontja meg a csoportot, hogy néhányan eltávolodnak a közösségtől.
- Ha elkezdődik a kötelező, regisztrálható közösségi szolgálat, megszűnhet a csoport.

Magammal kapcsolatban a következőket gondoltam át:

- Az időmmel nagyon jól kell gazdálkodnom, hiszen tanári munkám fókuszában a végzős osztályom áll, de a családomra, a lelkigondozói képzésre is sok időt kell szánnom ebben a

félévben, és egyéb gyülekezeti és társadalmi kötelezettségeim is vannak.

- Föl kell adnom azt a módszert, amelyet a leggyakrabban alkalmazok a napi rutinban: vagyis a direktivitást.
- Tisztáznom kellett, hogy a csoportmunka nem tréning, nem bibliaóra, nem önismereti óra és nem szabadidő-töltési lehetőség. Noha egyszerre mindegyik, külön-külön egyik sem.
- Szükségem lesz néhány jól használható szakirodalomra, együttműködő, támogató kollégákra, az igazgató támogatására és segítségére.²²
- Az önismereti munkára, spiritualitásom mélyítésére és az önreflexióra is időt kell hagynom a magam számára.
- Ismerve reakcióimat egy-egy helyzetet, tanítványt illetően, elképzelhető, hogy a csoportépítés időszakában szupervízióra is lehetőség kell kérnem.

Mindezek átgondolása után megkezdtem a gyerekekkel a csoport szervezését.

3. Csoporttalálkozók

Első találkozó: ismerkedés

Az előzetes jelentkezés alapján tizenhét-húsz diákot vártam a csoportba. A jól átszellőztetett teremben körberaktam kellő számú széket, és a padokat félretoltam, hogy minél több helyünk legyen a mozgásra. A tábla előtti asztalra egy nagy dobozba helyeztem a szükséges segéd-eszközöket. A kisebb csoportokban érkező diákok érdeklődve néztek körül a teremben, a „kincsesládába” is belekukkantottak.

Tizenhét-húszan jöttek el az első találkozóra, közülük három diák más felekezetű volt, vagyis nem a hittanosaik közül való. Ketten jó ötperces késéssel érkeztek. Akkor kopogtattak a terem ajtaján, amikor már a bemelegítő játéknál tartottunk. „Jégtörő” gyakorlatokkal kezdtünk:

Először séta közben csak a tekintetünkkel köszöntöttük egymást.

Körbeülve mindenki mondott a nevével allitáló olyan jelzöt, amely véleménye szerint a többiek számára is jellemző velük kapcsolatban.

A következő játékban olyan jellemzöt kellett mondaniuk magukról, amit valószínűleg a csoporttársak közül senki sem tud róluk.

Csapatépítő játékok:

- Felállva szoros kört alkottunk, megfogtuk egymás kezét, majd az egyik mellettünk álló kezét megszorítva indítottuk el a játékot. A cél az volt, hogy a mozdulatot ne lehessen szemmel követni.
- Még szorosabb kört alkotva harangjátékot játszottunk. A csoporttagok önkéntes alapon próbálták ki a harangnyelv szerepét. Ezt nem mindenki vállalta.

Bőrzékelés:

- Ismét körbeülve a dobozból elővett, melegen tartott főtt tojás és a fagyasztott alma kezünkre, bőrünkre gyakorolt hatását érzékeltük behunyt szemmel.
- Előzetes feladatként azt kapták a gyerekek, hogy hozzák el magukkal, esetleg vegyék is föl valamelyik kedvenc ruhadarabjukat. A bemutató kör alatt azt kellett megfogalmazniuk, milyen érzéseket kelt bennük kedvenc ruhájuk látványa, és hogyan érzik magukat, amikor azt viselik.

Megosztás:

A bizalomjáték és a bőrzékelés nyomán felmerült érzések megosztása már egészen felszabadult hangulatban történt.

A csoport céljának megfogalmazása, a keretek meghatározása:

- A padlóra terítettem egy körülbelül másfél méter méteres csomagolópapírt, amelyre mindenki felírhatta, milyen lehetőségeit ismeri az

²² Tomcsányi T.: *Mentálhigiénés képzés a Semmelweis Egyetemen*, Animula, Budapest, 2002. J. Wálker: *Feszültségoldás az iskolában*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1995; Kézdi B. (szerk.): *Iskolai mentálhigiéné*. Tanulmányok, Pro Pannonia Kiadó Alapítvány, Budapest, 1998; Nemes Ö. SJ: *Közösségépítés és diakónia*, in: Fruttus I. L. (szerk.): i. m. 81.; Gombocz J.: *A mentálhigiénés végzettségű pedagógus*. *Embertárs*, 2004/3., 196–207.; Kézdy A. – Somogyiné Petrik K.: *A segítői helyzethez kapcsolódó saját élmények feltárása és feldolgozása*. *Embertárs*, 2006/3. 196–204.; Prehoda A.: *Egy csoport élete*. Hátrányos helyzetűeket segítő civil önkéntesek. *Embertárs*, 2010/4., 349–361.

önkéntes munkának. Egy másik papíron azt gyűjtöttük össze, hogy egyházunk és intézményünk ismereteink szerint hol, milyen diakóniai tevékenységet végez.

- Ezek után mindenki kapott egy lapot, amelyre fölírhatta, hogy melyik az a három terület, amelyen szívesen végezne önkéntes munkát. A másik oldalra azt kellett felírni, hogy melyik az a három terület, amelyre nem szívesen menne, amittől fél. A csoporttagok beszélhettek személyes tapasztalataikról, esetleges érintettségükről is.
- Meghatároztuk a csoport kereteit: kéthetente szerdánként találkozunk, és lehetőség szerint az önkéntes diakóniai szolgálatokat is szerda délutánra szervezzük, mert a művésztiseknek más napokon késő estig óráik vannak. A csoporttalálkozót „szent időnek” tartjuk; nem késünk, és igyekszünk végig jelen lenni. A csoportban elhangzottakat nem viszzük ki, a titoktartás kötelezettségét mindenki vállalta. A találkozót liturgikus, spirituális együttléttel zárjuk.
- Feladatul kapták a csoporttagok, hogy a következő alkalomra találjanak ki ötletes, kifejező csoportnevet, valaki hozzon létre egy zárt facebookos oldalt az információáramlás megkönnyítésére, és hogy a következő alkalomra mindenki hozza magával a kedvenc illatát, továbbá három olyan apróbb tárgyat, amely jellemző rá.
- A keretek meghatározása után megfordítottam a középen lévő papírokat, amelyek másik oldalán látható volt, hogy színesen dekorált csomagolópapírt hoztam.

Elcsendesedés igeolvasással:

„Tartozunk mi, az erősek, hogy az erőtlenek erőtlenségeit hordozzuk” (Róm 15,1).

Középre helyeztem egy gyertyát, és az igeszaksz felolvasása után rövid csendességet tartottunk.

Imádság:

Hálát adtunk az együttlét és a szolgálat lehetőségért, majd közösen elmondtuk a miatyánkot.

Ének:

Az együttlétet a „Jó az Úrban bizakodni...” kezdetű énekkel zártuk.

Második találkozó

A csoporttalálkozóra tizenöt diák jött el, három művészeti hiányzott. A korábban érkezők be rendezték a termet, ugyanúgy, ahogyan az első találkozó előtt én.

Önismereti és csapatépítő játék:

- „Jégtörő” gyakorlatként az volt a feladat, hogy a csoporttagok párba állva forduljanak egymással szembe, majd a szemüket becsukva próbálják felidézni, ami a másik személyéből, külsőjéből leginkább megmaradt az emlékezetükben. E játék célja az ismerkedés, emellett segítette a jó hangulat és az együvé tartozás érzésének kialakulását is.
- Mindenki kiválasztott otthon három tárgyat, és magával hozta. A feladat az volt, hogy e tárgyak révén mutassa be magát a többieknek. A tárgyak szimbolizálhatták őt és a számára fontos történéseket, élete kulcsszemélyeit is stb. A csoporttagok körben ültek, és sorban megnézték egymás tárgyait, majd megbeszéltük az általuk elmondottakat.
- A kellékes asztalon elhelyezett képek közül mindenki választott egy olyat, amely leginkább kifejezi személyiségét, érdeklődését vagy mostani lelkiállapotát. Körbeülve mindenki felmutatta a sajátját, és megosztotta választásának okát.

Névadás:

- Várakozások és félelmek. A gyakorlat célja az, hogy a tagok megfogalmazzák a csoporttal kapcsolatos várakozásaikat és félelmeiket.

Arra kértem őket, hogy írjanak fel egy papírra mindent, ami eszükbe jut arról a kérdésről, hogy mit várnak el a csoporttól. Ezután arra kértem őket, hogy írják össze, mitől tartanak a csoportban. Amikor mindkét lista elkészült, négy alcsoportra osztottam őket. Azt a feladatot kapták, hogy egy nagy íven állítsák össze a közös listájukat a két kérdésre adott válaszokból. Ezután közszemlére tettük a listákat, az alcsoportok elmagyarázták őket, és válaszoltak a többiek kérdéseire.

- A csoporttagok beszámoltak arról, hogy egyikük (A.) létrehozta a Facebookon a zárt kö-

zösségi oldalunkat, másikuk (B.) pedig összegyűjtötte a csoport nevére beérkezett ötleteket. A négy nevet felírtuk egy-egy lapra, és mindenki elmondhatta a véleményét a fantázianevekről. Végül kézfeltartással, többségi szavazással a REKESZ mellett döntöttünk. A vállalta, hogy ezt a nevet tünteti fel a Facebookon, ahová a csoportról készült képeket is feltölti.

A terepmunka előkészítése:

Részletesen megbeszéltük első közösségi munkánk, a szemétszedés célját, motivációs hátterét. A és B. vállalta, hogy indulás előtt átveszi, kiosztja a szükséges védőfelszereléseket, amelyeket a Magyar Közút Nonprofit Zrt. biztosított számunkra. Megbeszéltük, hogy milyen a praktikus öltözet, hogy mikor indulunk és érkezünk. Minden csoporttag elmondta, hogy milyen típusú szemetet nem szedne szívesen. C. és D. vállalta, hogy gondoskodik azok értesítéséről, akik nem voltak jelen. E. megígérte, hogy szerez néhány láthatósági mellényt.

Illatérzékelés:

A csoporttagok bemutatták vagy körülírták kedvenc illatukat. Néhányan illatmintát hoztak, a legtöbben azonban csak meséltek a kedvencükről. Például édesanyjuk vasárnapi húslevesének, nagymamájuk almás-mákos rétesének, a frissen nyírt fűnek, az akácfa virágának vagy egy barát parfümjének az illatáról.

Megosztás:

A csoporttagok körbeülve elmondták, hogy ki nek az illata, története hatott rájuk a legerőteljesebben, és miért.

Elcsendesedés igeolvasással:

Jézus sok beteget meggyógyít (Mt 1,32–39).

Imádság:

Azért adtunk hálát, hogy kereshetjük Isten szeretetét és jóságát, és másoknak is továbbadhatjuk

Ének:

„Irgalmas Istenünk jóságát...”

Harmadik találkozó: terepmunka

A Pápai Református Kollégium *Mária Terézia* törvénye értelmében az ellenreformáció idején, 1751 és 1783 között a várostól hat kilométerre kijelölt artikuláris helyen, Adásztevelen működhetett. Az intézmény történetének fontos állomása volt az úgynevezett adászteveli száműzetés, mert a kollégium címere, az eperfa valószínűleg ekkor vált általánosan használt jelképpé. A faluban ugyanis kizárólag annyira kis épületek álltak, hogy a kezdeti időkben a település eperfái alatt kellett tartani az órákat és az istentiszteleteket, egészen addig, míg az uralkodó engedélyt nem adott a templom és az iskolaépület bővítésére.²³

2003-ban a gimnázium diáksága a falu református temploma elé eperfát, a Pápát Adásztevellel összekötő út mentén pedig száz akácfa-csemetét ültetett el.²⁴ Sajnos fokozatosan temérdek szemét halmozódott föl a lassan fává terebélyesedő akác sor tövében. Ez részben az autósok számlájára volt írható, részben a város külső területein élő gondatlan polgárok neveztek ki illegális személtlerakónak az útszakasz egy részét. A Magyar Közút Zrt. pápai kirendeltségével egyeztetve látott munkához a REKESZ csoport; első közös bevetésére tizenhat diák jött el. A csoporthoz csatlakozott egy külső személy, hárman (művésztisek) pedig nem jöttek el. Zsákokat, kesztyűket a Közút Zrt. biztosított, és ők gondoskodtak a zsákokba gyűjtött szemét elszállításáról is. Láthatósági mellényeket a csoporttagok hoztak. A iskola mikrobuszával mentünk ki a szemétszedés kezdő állomásához. A közel háromórás munka után a város szélétől ingyen utazhattunk a helyi járással a belvárosig. A Volán ezzel támogatta a csoport munkáját.

Ez az akció fontos állomás volt a REKESZ csoport számára. Négyfős csapatokban dolgoztunk. Nemcsak a sokszor gusztustalan, undort

23 Rúzsás–Trócsányi–Bodolay–Kiss–Pölöskei: *A Pápai Kollégium története*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1981, 73. ■ 24 Mayerné Pátkai Tünde (szerk.): *Adásztevel*, Rendhagyó monográfia, JMK, Pápa, 2010, 166.

keltő látványt és szagokat kellett elviselnünk, hanem egymásra is nagyon kellett figyelniük, hiszen forgalmas útvonal mellett gyűjtöttük a szemetet. A osztotta be a csoportot négyfős egységekbe. Mindegyiknek önként vállalkozó vezetője lett, aki a többiek épségéért felelt. A közös munka révén a csoporttagok jobban megismerhették egymást. Mivel az alsócsoportok látó- és hallótávolságon belül voltak egymástól, az élmények megosztása széles körű volt. A munka kétharmad részénél a kicsocportok jószérivel fel is bomlottak. A csoportdinamika működése mellett az is közrejátszott ebben, hogy elfáradtak a gyerekek. Valószínűleg nem a fizikai megterhelés volt túlzottan nagy, hanem az érzékszerveiket irritáló negatív ingerek gyengítették a munkabírásukat. Ketten többször is hangot adtak elégedetlenségüknek. A lelkesedést tovább csökkentette, hogy a buszmegállóban már elért bennünket az eső. Az iskolaépület előtti fotózkodásra azonban már visszatért a jókedv, és a fiúk nagy örömmel mutatták az arra járó diáktársaknak kollégiumi szobájuk legújabb dekorációját, a szemetgyűjtés közben talált díszlámpát.

Negyedik találkozó

A tantermi találkozóra tizenhárom diák érkezett. A és B. már érkezésem előtt berendezte a termet. A három művészetesen kívül – akik csak az első alkalommal jöttek el – ketten hiányoztak még, ők betegek voltak. A csoporttagok között kisebb vita alakult ki arról, hogy a három művészeti vajon REKESZ-es, vagy sem. Ezt a kérdést nekem is fölítették, és arról is érdeklődtek, hogy a szemétszedésre csatlakozott diáktársat tagnak tartom-e. A válaszat – REKESZ-tag az, aki annak tartja magát – A. így egészítette ki: és aki betartja a szabályokat. Egy másik kérdés az volt, hogy mit szólok az iskola blogjára fölített íráshoz, amely a szemétszedési akcióról szól. E. megkérdezte a véleményemet az írásról. Válaszom: jó stílusú írásnak tartom, de kérdezze meg a többieket is. Az interakciók miatt nehezebb volt a tervezett csapatépítő játékokkal kezdeni, ezért kiterítettem az első találkozón készített gyűjteményt arról,

hogy milyen lehetőségei vannak a diakóniának, majd rövid idő múlva megfordítottam. Arra kértem a csoporttagokat, hogy gondoljanak vissza az első találkozóra, és nézzék meg, milyen újdonsággal szolgál számukra a csomagolópapír mintázata. Néhány az észrevételek közül: rengeteg közlekedési táblát ábrázol. Látható rajta taxi, mentőautó, tűzoltóautó, rendőrautó: mind segítőfoglalkozásúak járművei. Nem egy irányba mennek, még sincs ütközés, baleset, többszintes az út, minden járműnek más a színe stb. A csomagolópapír minden részletét kapcsolatba hozták a csoportunkkal. A kedélyek a játék hatására megnyugodtak, így a tervezettek szerint folyt tovább a csoporttalálkozó.

Csapatépítő játék:

- Két csapatagnak át kellett jutnia a terem másik felébe úgy, hogy egymást segítsék, de csak az egyikük talpa érintkezhetett a földdel. Ötletesen oldották meg a feladatot: háton cipeléssel, ölbe vétellel, talicskázással, egymás lábára állással stb.
- Két csoportagnak egymással szemben állva, ujjukat fopgispiskálóval kitámasztva kellett a terem egyik végéből a másikba eljutnia, anélkül, hogy a fopgispiskáló leesne. A játék végére jó hangulat alakult ki.

Visszatekintés:

A szemétszedési akció értékelése irányított kérdések segítségével: Kinek használtunk vele? Mit gondolhattak azok az autósok, buszon ülő emberek, akik láttak bennünket az út mellett dolgozni? Utólag milyen érzéseket kelt benned a közös munka? Mindenki elmondhatta a véleményét.

Fogalmak, lehetőségek:

A diakónia, szeretetszolgálat, önkéntesség fogalmának körüljárása, a református szeretetszolgálat, diakónia lehetőségeinek, fórumainak számbavétele. Nagy házat rajzoltunk egy csomagolópapírra, abba írtuk bele, hogy a református egyház információink szerint hol, milyen területeken végez diakóniai munkát, és ennek milyen fórumait ismerjük.

- Hallásérzékelés és megosztás:
- Pároknak becsukott szemmel, hangjelzések segítségével kellett körbejárniuk a termet, majd megbeszélték tapasztalataikat.
  - A csoporttagoknak párokban egymással szemben ülve különböző hangszínnel, hanglejtéssel kellett néven szólítaniuk egymást. A játék után megint párosával beszéltek meg a tapasztalataikat.

A terepmunka előkészítése:

Egy rövidfilmet néztünk meg a YouTube-on, amely fogyatékkal élő sportolókról készült. A film után megosztottuk egymással gondolatainkat, majd megbeszéltük a következő terepmunkát. B. és C. vállalta, hogy értesíti a meglátogató embereket a programról. Mivel az indulás és érkezés körülményei még tisztázatlanok voltak, elmondtam, hogy a hittanórán időben mindenkit tájékoztatok a részletekről.

Elcsendesedés:

A siketnéma meggyógyítása (Mk 7,31–37).

Imádság:

A testi-lelki és szellemi épségünkért adtunk hálát.

Ének:

„Ne félj, mert megváltottalak...”

Ötödik találkozó

Ezúttal jóval a csoporttagok érkezése előtt előkészítettem a termet. Körberaktam tizenöt széket, majd csomagolópapírból keresztet állítottam össze a földön, középre, a kereszt közepébe nagy gyertyát tettem, a „tövébe” pedig egy kis kosárba mécseseket és gyufát helyeztem. Az érkező csoporttagokat arra kértem, hogy ezen az alkalmon a lehető legnagyobb csendben legyenek. Mindenki liturgiás és éneklapot kapott a kezébe, amelyre fel volt írva, hogy melyik szövegrészt ki olvassa föl. Szóltam, hogy a második ének után *Haydn Krisztus hét szava a kereszten* című oratóriumából hallgatunk meg egy tételt, ezalatt a mécseseket meggyújthatják és elhelyezhetik a kereszten.

Ének:

„Kenyered és borod táplál engem...”
Zsoltár: 51.

Olvasmány: Jn 6,35–40

Ének:

„Ó, halld meg, Uram...”

Csönd és zenehallgatás

Könyörgések:

Krisztus, gyógyulást hozol.

Add, hogy belőled éljünk!

Krisztus, te megújítod bennünk a reményt.

Add, hogy...

Krisztus, te egy asztalhoz ülsz a bűnösökkel.

Add, hogy...

Krisztus, te föltámasztottad barátodat, Lázárt.

Add, hogy...

Krisztus, te megbocsátottad Péternek, hogy megtagadott, és követésedre szólítottad föl.

Add, hogy...

Krisztus Jézus, benned már megkezdődött föltámadásunk.

Miatyánk

Ima:

Minden ember Istene, ments meg attól, hogy „repedezett falú ciszternákat ássunk, amelyek nem tartják meg az élő vizet”. Szeretnénk rád bízni magunkat, gondjainkat és egész életünket. Áldj meg minket, Jézus Krisztus, aki mindig szeretni fogsz minket, még szívünk éjszakájában is.

Ének:

„Áldott légy, Uram...”

Hatodik találkozó: terepmunka

A REKESZ tizenöt fős törzsgárdája egész dél-utános diakóniai munkát végzett a Veszprém megyei önkormányzat fogyatékos személyeket, pszichiátriai és szenvedélybetegeket ápoló integrált intézményében, Dákán. Az iskola mikrobuszával mentünk el a várostól körülbelül nyolc kilométerre lévő településre, ahol legelőször az

igazgató fogadta a csoportot. Bemutatta a két-százötven férőhelyes intézményt, majd két alcsoportot alakítottunk ki önkéntes választás alapján. A vállalta, hogy az egyik csoportban koordinálja a munkát; a többség, főként lányok az én csoportomban maradtak. Előzetes megállapodásunk szerint a legkönnyebbnek mondható területen kaptunk feladatot. A két, egyenként nyolcszemélyes lakóotthonban élő, tizennyolc és harminc év közötti gondozottakkal együtt a házhoz tartozó kerteket tettük rendbe. A csoporttagok a fűnyírás, gereblyezés, veteményezés, palántázás közben összeismerkedtek a gondozottakkal. Kezdetben még inkább a munkára koncentráltak, és kissé bátoratlanul közeledtek a lakókhoz. A fogyatékoság látható és hallható jelei miatt megilletődött a csoport. Egy siketnéma gondozott erőteljes gesztikulációja eleinte különösen visszafogtatta a lányokat, de az illető egyszerűsége és nyitottsága lassan oldotta a feszélyzettségüket. A fiúk az ágyások körüli munkára koncentráltak, és csak később kapcsolódtak be a kommunikációba. Körülbelül háromnegyed óra elteltével a csoporttagok egy része B. és C. vezetésével félrevonult a lakók egy csoportjával beszélgetni, ismerkedni. A munka emiatt kissé nehézkesen haladt. Körülbelül tizenöt perc múlva szünetet tartottunk, és a gondozottak megmutatták a lakást, szobáikat, személyes dolgikat. A szünet leteltével nem mindenki folytatta azonnal a munkát: többen a lakásban maradtak a gondozottakkal, annyira belefeledkeztek a beszélgetésbe. B. és C. ettől kezdve már alig dolgozott, mivel jobban érdekelték őket a lakók személyes sorsa, élete, helyzete, akik sok mindent elmeséltek nekik a mindennapjaikról. Az utolsó egy óra nagyon hamar eltelt, mert mindenki megtalálta a neki való elfoglaltságot. A másik kiscsoport tagjai a megbeszélés időre visszatértek a másik házból, hogy visszamenjünk a városba. Nem az iskolai mikrobusz, hanem egy nyolcszemélyes, platós kisteherautó jött értünk. A terv az volt, hogy két fordulóval szállít vissza bennünket. A csoporttagok két kivétellel a zárt platóra szerettek volna felülni, így a sofőr vállalta, hogy egyszerre visz el bennünket. A búcsúzkodás élményszerű volt: az ölelések, mosolyok, kedves gesztusok mindkét részről azt jelezték,

hogy ezen a délutánon valami több történt, mint amire számítottunk; olyasmi, aminek a munka, a kertészkedés csak a keretét adta. Az úton visszafelé élénk diskurzus zajlott a platóról, a sofőr emiatt hátra is szólt a fiataloknak, hogy csendesebben beszéljenek, nehogy megbüntetésük a szabálytalanság miatt. Amikor az iskola udvarán kiszálltunk az autóból, A. beszámolt arról, hogy mit végeztek, tapasztaltak a másik háznál. Többen kifejezték örömlüket, jó érzésüket, hogy eljöhettek az otthonba, és kérték, hogy még ebben a tanévben újra menjünk el, akár csak beszélgetni is.

4. A csoportfejlődés elemzése

A REKESZ csoport hat találkozója a csoportfejlődés szabályai szerint alakult, formálódott. A csoportfejlődésben a „formingtól” (alakulás) eljutottunk a „norming” (a normák kialakulása) szakaszáig. Az alakulás viszonylag gyorsan lezajlott, ami az iskolai szervezeti kereteknek köszönhető. A gyerekek egy nyári előkészítő táborban kezdik meg refis életüket osztályonként, ott alkalmuk van megismerkedni. Ez ebben a csoportban is sokat számított. Mint bevezetőmben utaltam rá, a hittanoscsoport két osztályból tevődik össze. Egyik előfeltevésem sajnos beigazolódtott, hiszen a művészetesek nem tudtak megmaradni a diakóniai csoportban, így valójában az A osztály tizenöt tagja hozta létre ezt a kisebb közösséget a saját osztályán, illetve a hittanoscsoporton belül. Az első két osztálytermi találkozó tekinthető a forming szakasznak. A facebookos zárt csoport létrehozásának, valamint a közös névadásnak a sikere jelezte, hogy ekkorra kialakult a „mi”-tudat. A tagok kezdték a csoport részének tekinteni magukat. Az első terepmunka alatt megkezdődött a „storming” (viharzás, a csoport „kamaszkora”). Az interakciók a szemétszedés után felerősödtek. A negyedik találkozó egyértelműen megmutatta, hogy a csoportdinamika erőteljesebbé vált, az egyes vélemények nyíltabban megfogalmazódtak. Úgy vélem, hogy a nagyheti spirituális együttlét továbbblendítette a csoportot ezen a szakaszon. Az alkalom után többen arról számoltak be, hogy nagyon különlegesnek, szép, megrendítő és el-

gondolkodtató áhítatnak érezték. A katolikus csoporttagok számára nem volt annyira új a liturgikus alkalom, a reformátusok, közöttük két lelkészgyermek számára azonban szokatlan és mély spirituális tapasztalatnak számított. A csendmeditáció, a mécsesgyújtás áhítata jobban megértette velük Krisztus szenvedését, általa önmagukhoz is közelebb kerültek. Sőt azt is elmondták, hogy az előző találkozón megnézett kislemezről új értelmet nyert számukra. A foglalkozások között végzett diakóniai szolgálat a norming szakasz jeleit mutatja. A megvalósított munka tovább erősíti a személyek közötti kapcsolatot, az egymás iránti lojalitást, a csoport önbecsülését. A csoportfejlődés során a szerepek is jól megmutatkoztak. A egyértelműen vezető egyéniség, aki kisgimnazistaként már két éve refis diák. Saját kérésére került be az új kilencedik osztályba. Érettebb, tapasztaltabb a többiekénél, legalábbis az iskolai életet illetően, és ezt minden helyzetben igyekszik megmutatni. Mivel jó tanuló, jó értékrendű, sőt kifejezetten megnyerő fiú, a csoporttagok elfogadják, így tulajdonképpen informális vezetőnek tekinthető. B. és C. is törekedett erre a szerepre, sőt D. is interakcióba lépett, vagyis a szerepcserélehetősége is felmerült. Nagyon érdekes a két elkülönülő tag szerepe, ők ikerlányok. Elkülönülésük bizonyára a továbbiakban is várható.

A csoport fejlődésének sok hozadéka van. Előnyei: még közelebb kerültek egymáshoz a csoporttagok, a rászorulóknak segítségben helytálltak, és ez megerősítette az önbizalmukat, további szolgálatra, diakóniára ösztönözte őket. Tevékenységük híre a csoporton kívülre is eljutott, és felmerült az ötlet, hogy jövőre ők lehetnének a kötelező ötvenórás közösségi szolgálat diák koordinátorai. Hátránya, hogy a hittanoscsoporton, sőt az A osztályon belül egy kisebb

csoport képződött, ami létrehívhat egyfajta elit-tudatot, továbbá erősítheti a művészetisek elkülönülését. A vezető számára kihívás lesz ennek kezelése.

5. Visszatekintés saját szerepemre

Igyekeztem demokratikus vezetési stílust alkalmazni, és amennyire csak lehetett, kívülről, „akváriumszerűen” szemlélni a csoportot, továbbá folyamatos önreflexiót tartani. Jól éreztem magam ebben a szerepben: a bensőségeség, a játékoság, a nondirektivitás, de legfőképpen a spiritualitás engem is feltöltött. A csoportfejlődés nyomán nőtt bennem a jóllét, az otthonosság érzése, valamint az a vágy, hogy adjak a krisztusi szeretetből.

Két momentumra azonban szeretnék még kitérni záróképpen. Az egyik a csoporttal, a másik az én működésemmel kapcsolatos. Azt feltételezem, hogy a csoporttagok szeretnék együtt maradni, a következő tanévben is együtt szolgálni. Nehézséget jelent, hogy miként lehet összekapcsolni az önkéntességet a kötelezően teljesítendő szolgálattal, működhet-e a kettő egyszerre vagy egymás mellett. Ami pedig engem illet: a csoporttagok a hittanoscsoporton belül sokkal közelebb kerültek hozzám. Ez arra int, hogy sokéves pedagógiai tapasztalatom ellenére is figyelnem kell a szerepeim jó elkülönítésére.

Teréz anya mondta egyszer: „Senkit se eresszetelek útjára úgy, hogy jobbá és boldogabbá ne tennétek!” Ha ennyit, csak ennyit tettünk egymásért és önmagunkért a csoportban, ha ebből akár csak egy egész keveset is megéreztek azok, akik között az otthonban vagy akikért a megsebzett természetben munkálkodtunk, akkor Krisztus szeretete révén máris jobbá, boldogabbá tettük a világot. Mindeztért soli Deo gloria.